

The Horizon of Iranian adolescents' expectation

Anthropological research in the cultural areas of Sistan and Baluchistan, Khuzestan, Kurdistan, Golestan and Tehran

Alireza Hassanzadeh*

Somayeh Karimi**

Abstract

The horizon of expectation among Iranian adolescents is a significant topic, yet it remains relatively unexplored. One promising avenue for delving into this area is the realm of literature, particularly novels. This is because the cultural experiences of a society intersect and can effectively mirror the experiences of adolescents. Novels geared towards adolescents' progress beyond mere representation, capturing and reflecting the perspectives of these young individuals as active participants within society rather than passive subjects. Therefore, it becomes essential to capture their viewpoints and perspectives on literature, as this can contribute to the vibrancy and vitality of this literary genre in Iran, aiding in the comprehensive understanding and analysis of the horizon of expectations held by Iranian adolescents.

Keywords: The horizon of expectation, Anthropological, Iranian adolescents, Novel, Intertextuality, Horizontal voice.

Introduction

One of the key dimensions in understanding the culture of adolescents in Iran is recognizing and comprehending their perspectives as audiences of literary and artistic

* Associate Professor of Anthropology, Anthropological Research Center, Cultural Heritage and Tourism Research Institute, Tehran, Iran (Corresponding Author), A.Hasanzadeh@richt.ir

** Assistant Professor of Anthropology, Faculty of Social Sciences, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran, s.karimi@ihcs.ac.ir

Date received: 07/01/2024, Date of acceptance: 03/07/2023

works. To this end, it is essential to explore the expectations of this demographic from society and examine their expectations from producers of literary and artistic works. In this perspective, adolescents are not passive consumers but rather engage in interpreting literary works, expanding horizons of understanding, critiquing these works, and representing social realities within them. Another crucial aspect of Iranian adolescents' expectations lies in the delineation of identity boundaries between themselves and children on one hand, and between themselves and adults on the other.

In this paper, the attempt is made to investigate the expectations of Iranian adolescents and youth in the field of literature (novels). This is because the novel, more than other literary types and genres such as epic and poetry, has simultaneous connections with context and time.

The experience of Iranian adolescents and youth, whose cultural and social world differs from that of other societies, is one of the sources shaping the genre of young adult novels in Iran. On the other hand, the diversity within Iranian youth culture, observable for instance in local and ethnic subcultures, can enrich this literary experience. This dynamic encompasses cultural richness and self-awareness in alignment with religious values, which have always been emphasized in Iranian culture and worldview. Iranian adolescents also demonstrate their agency in interpreting texts, reflecting on personal and social situations depicted in novels.

Materials & Methods

Given the neglect of Iranian adolescents' expectations, this research employs an anthropological approach to study a group of adolescents (aged 13 to 18) in the provinces of Sistan and Baluchestan, Kurdistan, Khuzestan, Golestan, and Tehran. The aim of this study is to deeply understand the expectations of Iranian adolescents regarding literary works. The study was conducted in the time period of 1392 (Persian calendar) and utilized focus group discussions as its primary method.

The research approach of this article combines ethnographic (social) and literary criticism approaches. Ethnographic techniques used in this research are based on various types of interviews. These interviews aid in understanding the worldview of children and adolescents and comparing them with each other. In this study, the method includes focus group interviews with adolescents, conducted by moderators, to gather necessary information.

Discussion & Result

The research identifies elements that represent key components of identity boundaries of the studied adolescents compared to both children and adults. These elements include the pursuit of equal relationships, proximity to emotional poles versus normative poles, pursuit of happiness, rejection of imposed expressions, intrinsic value of dialogue, agency, and possession of social roles, among others. Adolescents in this study expressed the extension of their values towards both children and adults, depicting adolescence as an idealistic world grounded in core values such as justice.

The egalitarian relationship between the author and the reader, where the author of young adult novels avoids hierarchical relationships and moral preaching in language usage, is the focus of interest in this study. Adolescents believe that if the language and style employed by the author of young adult novels are based on frank and genuine expressions, it not only retains its teenage audience but also influences them positively. From this perspective, the difference between the egalitarian space of novels and the hierarchical space of home, family, and school lies in the attractiveness of emancipation for adolescents to discover life truths and find creative paths in this journey.

Although the adolescents studied in this research show interest in reading novels that familiarize them with the cultural heritage of their homeland/province, they also express a strong inclination towards exploring other cultures and their cultural heritage both within and even outside the country.

Adolescents consider novels as a cultural expression of their socio-cultural identity, which should, on one hand, respond to their practical expectations and, on the other hand, resonate with their lived experiences. Creating spaces for dialogue enables the integration of diverse perspectives and horizons, as mentioned in the article.

Conclusion

Based on the findings of this research, it appears that understanding the expectations of Iranian adolescents can pave the way for bridging the gap between this group and adults, establishing them as an inclusive and authoritative constituency. The participation of Iranian adolescents in shaping the structures of meaning produced in the realms of literature and art enhances the strength and depth of national solidarity as a significant social capital.

Financial Resources: There is no funding support

Authors' contribution: Authors have an equal contribution.

Conflict of interest The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments The authors of this article thank all Interviewee who participated in the interview process to complete this research.

Bibliography

- Amory, Patrick, (1997), *People and Identity in Ostrogothic Italy*, 489-554, Cambridge, New York: University Press.
- Amouzadeh, Khalili, Fereydoun, (1374), two unripe dates, Tehran: Qadiani Publications. [in Persian]
- Bakhtin, Mikhail M, (1984). *Rabelais and His World, Trans, Helene Iswolsky*, Foreword by Krystyna Pomorska, Bloomington. Indiana University Press.
- Behrangi, Samad, (1402), Little Black Fish, Tehran: Atr Kaj. [in Persian]
- Behrangi, Samad, (2015), Alduz and Crows, Tehran: Jamiadaran. [in Persian]
- Behrangi, Samad, (2016), Samad Behrangi's stories, Tehran: Arman Khord. [in Persian]
- Bernard, H, Russell (2011), *Research Methods in Anthropology*, UK: Altamira Press.
- Berry, Laura C (1999), *The Child, the State, and the Victorian Novel*, London: University of Virginia Press.
- Bijsterveld, Karin, (2013), *Soundscape of urban past*, Berlin: Transcript Verlag.
- Birx, H, James, (2006), *Encyclopedia of anthropology* volume 1 London: Sage publication.
- Bland, Janice, (2013), *Children's Literature and Learner Empowerment: Children and Teenagers in English Language Education*, London: A&C Black.
- Boucher, David, (2018), *Appropriating Hobbes: Legacies in Political, Legal, and International Thought*, Oxford: Oxford University Press.
- Bruner, E.M (1986), "Ethnography as Narrative", In Victor Witter Turner, Edward M, Bruner (eds.) *The Anthropology of Experience*, USA, Urbana and Chicago: University of Illinois Press, pp.139-156,
- Burner, Edward M, (1986), "Experience and its expressions" in Victor Witter Turner, Edward M, Bruner, (eds.), *The Anthropology of Experience*, Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Cadden, Mike (2011), " Genre as Nexus:the novel for children and young adults" in Shelby Wolf, Karen Coats, Patricia A, Enciso, Christine Jenkins (eds.) *Handbook of Research on Children's and Young Adult Literature*, New York: Routledge, pp, 302-312.
- Cart, Michael (2011), *Young Adult Literature: From Romance to Realism*, USA, and Chicago: American Library Association.
- Coing, (2008) *Writing and Selling the Young Adult Novel.*, Canada, Toronto: Writer's Digest Books.
- Cope, Bill and Mary Kalantzis, (2016), "the things you do to know: the introduction to the pedagogy of multiliteracies" in Cope, Bill and Mary Kalantzis (eds.), *A Pedagogy of Multiliteracies: Learning by Design*, Basingstoke: Springer Shop, pp, 1 -36.
- Dehghan Salmasi, Razieh, (1391), *Me and Kharpesht and My Doll*, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]

33 Abstract

- Dickens, Charles, (1388), *Oliver Twist*, Yusuf Gharib (translator), Tehran: Gutenberg. [in Persian]
- Diem, E, and Alwyn Moyer (2004), *Community Health Nursing: Making a Difference*, Toronto: Lippincott Williams & Wilkins, Canadian Scholars' Press.
- Dussaint-Exupéry, Antoine, (1400), *The Little Prince* play, translator: Mohammad Qazi, Tehran: Drop. [in Persian]
- Ebadalahi, Dariush, (1348), *Harzeh Hahet Adventurer*, Tabriz: Nobel. [in Persian]
- Eberhard, Philippe, (2004), *the Middle Voice in Gadamer's Hermeneutics: A Basic Interpretation with Some Theological Implications*, Tübingen: Mohr Siebeck.
- Ekberg, Jeremy, (2015), *the Myth of Identity in Modern Drama*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Elias, N, (2000), *The civilizing process: Sociogenetic and psychogenetic investigations* (Revised ed), Oxford: Blackwell,
- Elias, N, (2007), *Involvement and detachment* (The Collected Works of Norbert Elias, Vol, 8), Dublin: University College Dublin Press.
- Falk, Gerhard and Ursula A, Falk, (2005), *Youth culture as the generation gap*, New York: Algora publishing.
- Fareh Bashi, Bahram, (2017), *Ardeshir Babkan's performance: with Pahlavi text, transliteration, Persian translation and glossary*" Tehran: University of Tehran. [in Persian]
- Farina, Almo, (2013), *Soundscape Ecology: Principles, Patterns, Methods and Applications*, Berlin: Springer Science & Business Media.
- Farrokhzad, Forough, (1381), *Book Diwan of Forough Farrokhzad's Poems*, Tehran: Green Civilization World. [in Persian]
- Ferraro, Gary P, and Susan Andreatta (2008), *Cultural Anthropology: An Applied Perspective*, US: Wadsworth Publishing.
- Foley, John. (2020), *the philosophy of Julia Kristeva*, Chicago: National Endowment for the humanities.
- Gardiner, Michael (2003), *Mikhail Bakhtin*, Volume 2, sage.
- Genette, Gérard (1983), *Narrative Discourse: An Essay in Method*, New York: Cornell University Press
- Goodenough, Elizabeth and Mark A, Heberle (1994)" introduction", in *Goodenough*, Elizabeth and Mark A, Heberle (eds.) *Infant Tongues: The Voice of the Child in Literature*, Detroit: Wayne State University Press, pp 1-15.
- Gunther, Dietz, (2009), *Multiculturalism, Interculturality and Diversity in Education*, Berlin: Waxmann Verlag.
- Hans-Georg Gadamer, (1980), *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*, P, Christopher Smith, TR, New Haven and London: Yale University Press, pp, 93–123.
- Hassanzadeh, A, (2013), *Rituality and Normativity*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hassanzadeh, A., (2010), *the External Space as a Source of Pollution*.

- Hassanzadeh, Alireza (1402), children and fairy tales, Tehran: Chater Firouze. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1378), "Child, good scout", Golcharkh, No. 21, pp. 54-58. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1381), Afsana Zangdan, Tehran: Iran and Islam Recognition Center. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1389), Hasti, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1400), an anthropological study of the transnational role of the Persian language in the ritual of Maulana's pilgrimage in Konya, Tehran: Research Institute of Cultural Heritage and Tourism. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1400), anthropological study of tourism development in West Azerbaijan, Tehran: Institute of Anthropology. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (1401), the horizon of expectation and cultural heritage among Iranian teenagers, Tehran: Research Institute of Anthropology. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (2015), Children and the Fairy Tale World, Tehran: Afkar. [in Persian]
- Hassanzadeh, Alireza, (2019), "Ritual of Peace and Friendship as the Intercultural Heritage in Norouz Region." *The International Journal of Critical Cultural Studies* 17 (2): 53-66, doi:10.18848/2327-0055/CGP/v17i02/53-66.
- Hassanzadeh, Farhad, (2017), Voice me beautifully, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]
- Hastrup, Kirsten and Peter Hervik, (2003), "Introduction", in Kirsten Hastrup, Peter Hervik (eds.), *Social Experience and Anthropological Knowledge*, New York: Routledge, pp. 1 -9.
- Heasley, Peter A, (2020), *Prophetic Polyphony: Allusion Criticism of Isa in 41, 8-16.17-20; 43, 1-7; 44, 1-5 a Dialogical Approach*, New York: Mohr Siebeck.
- Hebidge, Dick (2001), "the function of subculture in Simon During" (ed.) *the cultural studies Reader*, London and New York: Rutledge, pp. 441-450,
- Hinze, Bradford, (2006), *Practices of dialogue in the Roman Catholic Church*, New York and London: Continuum.
- Hogn, Walter (2009), *Animals in Yong adult fiction*, Lanham: the Scare crowd Press.
- Hume, Robert D, and Evan Pugh, (1999), *Reconstructing Contexts: The Aims and Principles of Archaeo-historicism*, Oxford: Oxford University Press.
- Jauss, Hans Robert, (1989), *Question and Answer: Forms of Dialogic Understanding*, Ed, and translated by Michael Hays, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Jessor, Richard (1977), *Problem Behavior and Psychological development: a Longitude story of youth*, New York: Academic Press.
- Karimzadeh, Mino, (2018), before closing the suitcase, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]
- Kliger, Ilya (2011), *the Narrative Shape of Truth: Veridiction in Modern European Literature*, US: Pennsylvania: the Pennsylvania State University Press.

35 Abstract

- Lee, Tisha, (2016), *Princesses, Dragons and Helicopter stories*, London and New York: Routledge.
- Leeming, David Adams, (1998), *Mythology: The Voyage of the Hero*, Oxford: Oxford University Press.
- Leeming, David Adams, (2017), *Hero's Voyage*, translator: Alireza Hassanzadeh, Enayatullah Moradi Roufchahi, Art Book No. 25, 26, pp. 89-84. [in Persian]
- Mizzy, Vic, 2019, *the Addams Family: Picture Book*, Publisher: HarperCollins.
- Montgomery, L, M, (1400), *Annie Shirley Book I*, translator: Sara Qadiani, Tehran: Qadiani Publications. [in Persian]
- Moradi Kermani, Hoshang, (1372), *Children of Carpet Weaving House*, Tehran: Sahab Publications. [in Persian]
- Nasir Uddin, Qazi, 2010, *Horizon of Expectations: The Reception of Rabindranath Tagore in the United States and Britain*, Author House, (1913-41).
- Nawabi, Yahya, (1391), *Yadgar Zariran*, Tehran: Asatir. [in Persian]
- Paley, Vivian Gussin, (2009a), *the Boy Who Would Be a Helicopter*, London: Harvard University Press.
- Paley, Vivian Gussin, (2009b), *the Kindness of Children*, London: Harvard University Press.
- Parnian, Mohammad, (1349), *Hasnak Kajaei*, Tehran: Publishing Company. [in Persian]
- Pattee, Amy, (2011), *Reading the Adolescent Romance: Sweet Valley High and the Popular Young Adult Romance Novel*, New York: Routledge.
- Pollard, Rachel, (2018), *Dialogue and Desire*, London and New York: Routledge.
- Rahimi, Bahram and Samieh Karimi, (2007), *Kabul apples are sweet*, Tehran: Afkar and Research Institute of Anthropology. [in Persian]
- Rowling, JK, (1401), *Harry Potter and the Half-Blood Prince 1*, translator: Vida Islamieh, Tehran: Tandis Library. [in Persian]
- Rush, Ormond, (1997), *the Reception of Doctrine: An Appropriation of Hans Robert Jauss' Reception Aesthetics and Literary Hermeneutics*, Rome: Gregorian Biblical BookShop.
- Sari, Fereshte, (1377), *Three-Eyed Girl*, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]
- Saricks, Joyce G, (2009), *the readers' Advisory Guide to genre fiction*, Chicago: American Library Association.
- Sepehri, Sohrab, (2009), *Sohrab Sepehri's collection of poems (eight books)*, Tehran: Azineh Gol Mehr. [in Persian]
- Shahabadi, Hamidreza, (2018), *when Mezhi was lost*, Tehran: Center for Intellectual Development of Children and Adolescents. [in Persian]
- Sonek, Kristof (2009), *Truth, Beauty, and Goodness in Biblical Narratives: A Hermeneutical Study of Genesis 21:1-21*, Germany, Berlin: Walter de Gruyter.
- Stockard, Janice E, and Evelyn Blackwood, (2010), *Cultural Anthropology: Mapping Cultures Across Space and Time, Loose-Leaf Version*, Boston: Cengage Learning.

Thompson, Stith (1974), *the Folktale*, London: University of California Press.

Turner, V.W (1988), *Anthropology of performance*, New York: PAJ publication.

Twain, Mark, (2018), *Huckleberry Finn*, translated by Majsan Soleimani, Tehran: Afog. [in Persian]

Wholey, S, Harry P, Hatry, Kathryn E, Newcomer 2004." planning and Designing of Evaluation", In Whole, Joseph S et.al (eds.) *Handbook of Practical Program Evaluation*, US, San Francisco: Jossey-Bass, pp.5-29.

Zandifar, Atefeh and Rahim Badrafam, (2019), *Children of the 13th Street (a multifaceted approach to the pathology of working children)*, Tehran: Ibn Sina. [in Persian]

افق انتظار نوجوانان ایرانی

پژوهش انسان‌شناختی در حوزه‌های فرهنگی سیستان و بلوچستان، خوزستان، کردستان، گلستان و تهران

علیرضا حسن‌زاده*

سمیه کریمی**

چکیده

افق انتظار نوجوانان ایرانی، موضوعی مهم، اما کمتر پژوهش شده است. یکی از بسترهای مناسب در این راستا، حوزه ادبی (رمان) است، چرا که با تجربه فرهنگی یک جامعه گره می‌خورد و می‌تواند تجربه نوجوانان را منعکس سازد. رمان نوجوان به سمت گویا ساختن و بازتاب منظر نوجوانان و نمایش آنان به مثابه یک ساجکت و بازیگر اجتماعی و نه یک ابژه و موضوع صامت و پسیو حرکت می‌کند. از این روی باید به بازتاب منظر و آرای آنان درباره ادبیات دست یافت که این امر می‌تواند به شکوفایی و پویایی این نوع ادبی در ایران و درک و تحلیل افق انتظار نوجوانان ایرانی یاری رساند. در این پژوهش، از روش‌های بازتابی استفاده شده تا گفت‌وگو فهم بین‌ذهانی با مخاطبان کلیدی رمان نوجوان در ایران صورت گیرد و با درک صدای گروه‌های خاموش به‌عنوان یک عنصر کلیدی در منظر اجتماعی، با تکیه بر مفاهیمی نظیر چندصدایی و بینامتنیت که بر عاملیت نوجوانان ایرانی تأکید می‌ورزد، به درکی روشن و تحلیلی واقع‌بینانه و انسان‌شناسانه از افق انتظار نوجوانان ایرانی دست یافت.

کلیدواژه‌ها: افق انتظار، رمان نوجوان، نوجوانان ایرانی، بینامتنیت، صدای افقی.

* دانشیار انسان‌شناسی، پژوهشکده مردم‌شناسی، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، a.hasanzadeh@richt.ir

** استادیار انسان‌شناسی، پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران، s.karimi@ihcs.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۳

۱. مقدمه

درآمدی بر فهم انسان‌شناختی افق انتظار نوجوانان ایرانی

یکی از موضوعات مهم اما کمتر بحث شده، افق انتظار نوجوانان و جوانان ایرانی (Horizon of Iranian youth expectation) است که دارای تنوع فرهنگی متأثر از عناصر مختلفی نظیر سن، جنس، بافت قومی، طبقه، دین و ... است. در تاریخ یونسکو یک فرد از آغاز تولد تا ۱۸ سالگی کودک، از ۱۵ تا ۱۸ سالگی نوجوان و از ۱۸ سالگی تا ۲۵ سالگی جوان تلقی می‌گردد، گاه نوجوانان در بین سن ۱۲ تا ۱۸ سالگی تعریف می‌شود. مطالعات اجتماعی‌ای که از نیمه قرن بیستم بر موقعیت نوجوانان و جوانان تمرکز یافته، با شناسایی نوجوانان به عنوان یک گروه با تعریف هویتی خاص و فرهنگ ویژه همراه شده است (Jessor 1997; Hebedige 2001). همزمان با مطالعات اجتماعی که به شناسایی فرهنگ کودکان و نوجوانان و جوانان می‌پرداخت، اصطلاح رمان نوجوان (Teenager novel) و جوان (YA novel (young adult novel)) به‌ویژه پس از جنگ جهانی دوم و نیمه قرن بیستم، مورد استفاده قرار گرفت (Cart 201: 22-23). با توجه به آنکه ژانر مسلط ادبیات روایی در غرب رمان بوده (Coing 2008: 19)، ظهور رمان‌هایی که کودکان و نوجوانان را مخاطب خویش می‌سازند، امری طبیعی است. ریشه این نوع رمان را باید در روایت‌های شفاهی و هنر قصه‌گویی عامیانه جست‌وجو کرد. ادبیات کودک و نوجوان نیز نخست همین‌گونه (Genre) از قصه‌های شفاهی را در محیط خانواده و خانه در برداشت، اما در نیمه قرن بیستم، شکل نوشتاری ادبیات در قالب رمان برای نوجوانان و جوانان ظاهر گردید (Ibid: 21-22). نکته حائز اهمیت در کنار ویژگی‌های ادبی و ساختاری یک اثر، بنیان سنی به عنوان معیاری مهم و زیر بنایی است. (Cadden 2011: 303) در این حالت رمان دو شکل عمده می‌یابد و یا شامل رمان‌هایی می‌شود که نخست نوشته شده و در قالب رمان‌های راز و یا تخیلی ظاهر می‌گردند و سپس نوجوانان، کودکان و جوانان به صورت مخاطبان عمده‌ی آن ظاهر می‌شوند و دیگر رمانی است که مبنای نگارش آن، نوشتن کار برای کودکان/نوجوانان است و در آن بر اساس چارچوب از پیش تعیین شده سنی، رمانی نوشته می‌شود (Ibid: Coing 2008: 17) و بر این اساس، مخاطبان اثر می‌توانند انواع رمان‌ها را از هم متمایز سازند؛ چون رمان بزرگسالان و رمان کودکان (Ibid: 308). هم سو با این تلقی یکی از راه‌های شناخت این نوع ادبی آنچنانکه کی. ال. کوینگ (۲۰۰۸، ۱۴) اشاره می‌دارد، خوانندگان آن هستند. از این روی تشخیص رمان جوانان و نوجوانان با شناسایی مخاطبان آن‌ها ممکن می‌شود. این نوع اغلب به عنوان ژانر بلوغ اجتماعی مطرح می‌گردد (Coing 2008: 16). در واقع چنانچه مخاطبان اصلی

یک اثر نوجوانان و جوانان و مخاطبان ثانوی آن بزرگسالان باشند، آن را می‌توان رمان نوجوانان و جوانان تلقی کرد. البته باید اشاره داشت که برخی از آثار ادبی بدون سن (ageless) هستند، یعنی مخاطبانی از همه گروه‌های سنی دارند (حسن‌زاده ۱۳۹۵؛ Saricks 2009؛ Thompson 1974) و از این رو این آثار نیز به دلیل نوع مخاطبان خود می‌توانند در زمره رمان‌های جوانان یا نوجوانان تلقی شوند (برای مثال در خصوص آثار ایرانی فاقد سن بنگرید به بهرنگی ۱۴۰۲؛ عبدالهی ۱۳۴۸؛ پرنیان ۱۳۴۹ و برای مثال در خصوص آثار خارجی بنگرید به رولینگ ۱۳۹۹؛ آنتوان دوست اگزوپری ۱۴۰۰). با این حال میان رمان نوجوانان و جوانان با رمان (داستان بلند) کودکان نیز مرزهایی مشخص وجود دارد. قصه و رمان جوان از نظر مضمون از رمان و قصه‌های کودکان متفاوت است (Cadden 2011, 308). برای مثال عنصر و استعاره «خانه» که سمبل امنیت است، بیشتر در رمان‌ها و داستان‌های کودکان دیده می‌شود و فضای خارج از خانه و سفر در رمان‌های نوجوانان و جوانان وجود دارد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که رمان نوجوان بخشی از آیین گذار مدرن می‌تواند تلقی شود (Hogn 2009: 145). این امر در آثاری چون هری پاتر قابل مشاهده است، نوجوانی قهرمان که در برابر نیروها و نمادهای شر قرار گرفته و چیرگی بر آنها مسیر قهرمان را به سمت بلوغ هموار می‌سازد. ژانر رمان گونه‌ای غیر ایرانی است که وارد ایران شده و اکنون مرحله گذار و بلوغ نوجوانان را از خود متأثر می‌کند.

در این نوشتار، تلاش بر آن است تا به بررسی افق انتظار نوجوانان و جوانان ایرانی در زمینه ادبی (رمان) بپردازیم، چرا که رمان بیشتر از دیگر انواع و ژانرهای ادبی چون حماسه و شعر با مفهوم بافت (Context) و زمان (Time) ارتباط همزمانی دارد و از این روی تجربه زنده را در یک جامعه و میان اعضای یک گروه اجتماعی بازمی‌تاباند (Bakhtin 1984; Kliger 2011: 11) و خواننده در ارتباطی که به بیان حقیقت ختم می‌شود، با خواندن رمان شرکت می‌کند و درباره خیر و شر و موقعیت‌های متفاوت انسانی، آگاهی یافته و به داوری درباره آنان می‌پردازد (Sonek 2009: 11). بر پایه مطالعات انسان‌شناسی تجربه (Anthropology of experience)، رمان، با تجربه فرهنگی یک جامعه گره می‌خورد (Bruner 1986) و تجربه یک گروه چون نوجوانان و جوانان یا کودکان را منعکس می‌کند (Paley 2009a, 2009b؛ حسن‌زاده ۱۳۹۵). به این ترتیب زیست جهان (Life world) ایرانی در عین شباهت‌ها، متمایز از جهان اجتماعی دیگر نقاط جهان است و رمان در آن دارای کارکردهای متفاوت است. تجربه نوجوانان و جوانان ایرانی که جهان فرهنگی و اجتماعی آنان متفاوت از جهان فرهنگی و اجتماعی دیگر است، یکی از منابع شکل‌گیری رمان نوجوانان و جوانان به مثابه یک نوع ادبی در ایران است و از سوی دیگر تنوع

موجود در فرهنگ نوجوانان و جوانان ایرانی که خود برای مثال در خرده‌فرهنگ‌های محلی و قومی جوانان و نوجوانان ایرانی قابل مشاهده است، می‌تواند بر عمق این تجربه ادبی بیافزاید، این امر پویایی منظر فرهنگی را دربردارد و تفاوت را نه منبع خطر که منبع غنا، تنوع فرهنگی و خودآگاهی می‌داند و همسو با ارزش‌های دینی است که همواره در فرهنگ و جهان‌بینی ایرانی مورد تأکید بوده‌اند. نوجوانان ایرانی نیز با تفسیر متن عاملیت خود را در خوانش موقعیت‌های فردی و اجتماعی موجود در یک رمان نشان می‌دهند.

۲. پیشینه مطالعات انسان‌شناختی ادبیات رمان نوجوان

فرهنگ جوانان به‌عنوان یک مفهوم جامعه‌شناختی، نخستین بار از سوی تالکوت پارسونز (Talcott Parsons) (Brix 2006: 496) در دهه ۱۹۲۰ مطرح شد. مرزهای هویتی بر مبنای تفاوت تعریف می‌شوند (Stockard and Blackwood 2010: 5) و گروه‌های سنی نیز از این امر مستثنی نیستند (Amory 1997: 14). از این نگاه می‌توان نوجوانان و جوانان را گروه‌هایی شمرد که هویت خود را بر مبنای «تفاوت» تعریف کرده و هویت تضادگرا (Oppositional identities)؛ نه یک هویت واگرایانه و جدایی‌طلبانه را به نمایش گذاشته‌اند که به دنبال پرهیز از استحاله در گونه‌های هویتی دیگر است (Brix 2006: 1757). نوجوانان به‌مثابه گروهی هستند که هویت و فرهنگ خود را در دو مرز هویتی تعریف می‌کنند: کودکان و بزرگسالان (Falk 2005: 76). تا قرن‌ها صدای کودکان و نوجوانان به گوش نمی‌رسید. منتقدان ادبیات کلاسیک حتی به ریشه‌یابی این مسئله به کمک ریشه‌یابی واژه اینفانت (Infant) که در زبان فرانسوی (Enfant) و لاتین (Infs) به معنی کسی است که فاقد توان سخن گفتن است (Goodenough and Heberle 3: 1994) اشاره می‌کنند. در این قرن‌های متمادی، در واقع این بزرگسالان بوده‌اند که از زاویه دید خود به توصیف کودک و نوجوان پرداخته‌اند. برای مثال در رمان ویکتوریایی (Victorian novel)، کودکان سمبل و نماد قربانی شدن بوده و فقر و تهی دستی آنان و یا خشونت پدر بر علیه آنان توصیف شده است (Berry 1999). در پی‌رنگ این رمان‌ها و داستان‌ها چون *اولیور* (تویست (دیکنز ۱۳۸۸) یا *هاکلبری فین* (تواین ۱۳۹۸)، بیش از آنکه صدای کودکان، نوجوانان (و جوانان) به گوش برسد، با همراهی عاطفی بزرگسالان (با موقعیت ضعیف آنان) مواجه می‌شویم. جالب است که حتی در دوره رنسانس به جای نزدیک کردن منظر روایت به تجربه‌ی زنده کودکان، کودکان به صورت بزرگسالان بازنمایی می‌شدند و این مساله خود مشکل بازنمایی (Problem of presentation) کودکان را در انواع ادبی چون رمانتسیسم (Romanticism) در

برداشت (همان: ۷) استفاده از کودک و نوجوان به مثابه ابزار بازنمایی گذشته‌ای که به حال می‌پیوندد در آثار نویسندگانی چون پوشکین، تولستوی و غیره دیده می‌شود (همان: ۸). این در حالی است که از یکسوی از منظر روانشناختی در آثار کسانی چون فروید به کودکی با نگرشی آسیب‌شناختی نگاه می‌شد و این منظر به شکل‌گیری رمان‌های روانکاوانه (Psychoanalytic) می‌انجامید و از آن سوی دیگر در برابر نویسندگانی چون ویرجینیا ولف و ژان ژاک روسو که با دید فلسفی مثبت به طبیعت انسان نگاه می‌کردند از اهمیت خودآگاهی کودکانه و وجود آگاهی نسبت به دوره کودکی سخن می‌گفتند (همان: ۸ و ۹). در این نگاه، کودکی (کودک بودن) به‌عنوان صدای درون (صدای وجدان و خدا) باید تا پایان عمر حفظ و شنیده می‌شد (حسن‌زاده ۱۳۸۱). در ایران نیز فروغ فرخزاد که نگاهی رمانتیک به کودکی به‌مثابه دوره پاک، معصومیت و نیالودگی داشت و بزرگسالی را با حسابگری و فقدان طینت پاک مقارن می‌دانست، در آثار متعدد و مضامینی چون هفت‌سالگی و پایان معصومیت، دختر نوجوان ساده، علی کوچیکه و غیره به این موضوع اشاره دارد (فرخزاد ۱۳۸۱). این نگاه را در آثار شاعران دیگری چون سپهری (ایده کودکی که حقیقت را نشان می‌دهد: شعر خانه دوست) و عباس کیارستمی (خانه دوست کجاست) می‌توان مشاهده کرد (سپهری ۱۳۸۹). علی‌رغم اثر مثبت آثاری که از منظر بزرگسالان درباره کودکان و نوجوانان نوشته شده‌اند، می‌توان در بخش مهمی از تاریخ ادبیات جهان با حضور زیست جهان بزرگسالی در آثار رمان‌نویسان بزرگسال و غیبت راوی کودک و نوجوان روبه‌رو شد. به همین دلیل به تعبیر مردم‌شناختی آن فقدان منظر درونی و افق مربوط به کودکان و نوجوانان و یا به تعبیر ادبی آن راوی کودک در این آثار قابل مشاهده است. البته گاه کودک و نوجوان چون تصویری که در رمان‌های هندی از آنان ساخته شده است، دارای شخصیتی‌هایی ضد استعماری در ادبیات‌اند و بر پایه یک واقعیت‌گرایی حماسی و اسطوره‌ای به‌صورت سمبل ستیز با استعمار تصویر شده‌اند. این آثار در ادبیات فارسی هم در قصه‌هایی چون حسنک کجایی؟ قابل مشاهده است (پرنیان ۱۳۴۹) که با ایده تولد کودک/قهرمان از رحم مادر و سفر قهرمانی او در هم می‌تند (در مورد سفر قهرمانی بنگرید به Leeming 1998). در ایران شهادت کودکان در تاریخ معاصر چنین بعدی یافت که می‌تواند بازنمودی معاصر از شخصیت کودک/قهرمانی به نام بستور در کارنامه اردشیر بابکان باشد (بنگرید به فره بشی ۱۳۹۷). به نظر می‌رسد که تصویر کودک/قهرمان از آثار نویسندگان چپ چون بهرنگی و پرنیان (آیین گذار انقلابی) تا ادبیات رسمی بعد از دوره جنگ هشت‌ساله (دفاع کودکان از سرزمین خود)، یکی از بن‌مایه‌های مهم در ساخت توصیف و تصویر آرمان‌گرایانه از

کودک در ایران معاصر بوده است. این نگاه رمانتیک به کودکان سپس با طرح مفاهیمی چون کودکان کار در حوزه عمومی ایران رنگی واقع‌گرایانه به خود گرفت (زندگی فر و بدرفام ۱۳۹۹).

در تاریخ و حوزه‌های متفاوت فرهنگ ایرانی، در ادبیات حماسی و اسطوره‌ای و عامیانه و آیینی می‌توان با حضور استعاره، روایی و فرهنگی کودک و نوجوان مواجه بود. کودک (نوجوان) در ساختار روایی آیین‌های ایرانی سمبل خیر (Good) و طلب آن و نقطه مقابل شر (Evil) است (حسن‌زاده ۱۳۷۸). در ادبیات حماسی ایران چون یادگار زریران، بستور، کودک-نوجوانی است که به ستیز دشمنان سرزمین خویش می‌رود و کین شهادت پدر را می‌ستاند (بنگرید به نوابی ۱۳۹۱).

با این حال در ادبیات مدرن ایران دو نگرش متفاوت نسبت به ادبیات و رمان کودک و نوجوان وجود داشت، نگرشی که معتقد به انعکاس واقعیت اجتماعی است و نگرشی که بر زیبایی‌شناسی ادبی تأکید دارد (حسن‌زاده ۱۳۹۵: ۵۰۹-۵۲۳). در عین حال نگاهی سیاسی به ادبیات کودکان و نوجوانان در آثار کسانی چون صمد بهرنگی (۱۳۸۵) که با بازتعریف و بازآفرینی انقلابی شخصیت‌های قصه‌های عامیانه همراه است، این ذهنیت را به همراه دارد که این آثار نه برای کودکان و نوجوانان که برای بزرگسالان نوشته شده‌اند و یا دست‌کم مخاطبان بزرگسال زیادی مخاطب این آثار بوده‌اند. پس از انقلاب نیز بخش قابل توجهی از آثار ادبی نوشته شده برای کودکان و نوجوانان به انعکاس واقعیت‌های اجتماعی و دغدغه‌های مربوط به آن ربط می‌یابد (برای نمونه بنگرید به مرادی کرمانی ۱۳۷۲، ساری ۱۳۷۷، عموزاده خلیلی ۱۳۷۴، دهقان سلماسی ۱۳۹۱). در ادبیات انسان‌شناختی، آثار اندکی در مورد کودکان و نوجوانان به‌ویژه از منظر انتقادی تألیف و تولید شده است: سیب‌های کابل شیرین است (رحیمی و کریمی ۱۳۸۶)، کتابی که وضعیت کودکان و نوجوانان افغانی را در جامعه ایران و از جمله موقعیت زلزله بم مطالعه می‌کند. کودکان و جهان افسانه (حسن‌زاده ۱۳۹۵) و کودکان و قصه‌های پریان (حسن‌زاده، ۱۴۰۲) که به تحلیل انسان‌شناختی تفسیر کودکان از قصه‌های پریان می‌پردازد، از این نمونه‌ها به شمار می‌آیند. در تفسیر رمان نوجوان رویکرد و شکل غالب تاکنون مطالعه متنی (Textual) بوده است و صدای مخاطبان که بعدی بافتی (Contextual) دارد، مورد توجه قرار نگرفته است (برای نمونه بنگرید به محجوب و دلیلی ۱۴۰۰).

۳. روش و رویکرد این نوشتار: گفت‌وگو و رابطه بین‌ذهانی با کودکان/نوجوانان

رویکرد تحقیقی این مقاله دو رویکرد همزمان مردم‌شناختی (اجتماعی) و نقد ادبی است. رمان نوجوانان به سمت گویا ساختن و بازتاب منظر نوجوانان و نمایش آنان به مثابه یک *سابجکت* (Subject) و بازیگر اجتماعی و نه یک *بژه* (Object) و موضوع *صامت* و *پسیو* (Passive) حرکت می‌کند. از این روی باید به بازتاب منظر و آرای آنان درباره ادبیات دست یافت که این امر می‌تواند به شکوفایی و پویایی این نوع ادبی در ایران یاری رساند. در این پژوهش، از روش‌های بازتابی (Reflexive) استفاده شده تا گفت‌وگویی میان مخاطبان کلیدی این تحقیق صورت گیرد (درباره این روش‌شناسی بنگرید به Ferraro, and Andreatta 2008). این گفت‌وگو می‌تواند تجربه خوانش متن رمان را به مثابه یک تجربه زنده نمایان کرده و عاملیت خواننده نوجوان را در تولید تفسیر و پویایی چرخه معنا نمایان سازد. به دلیل اهمیت کشف منظر نوجوانان نسبت به رمان، مبانی معرفتی و شناختی (*اپیستمولوژیک*) (Epistemology) بر مبنای کشف افق دید نوجوانان بر اساس گفت‌وگو قرار دارد. در عین حال محقق به روش پالی (Vivian Paley) نیز در این پژوهش توجه داشته است (Paley 2009a, 2009b).

تکنیک‌های مردم‌شناختی مورد استفاده در این تحقیق بر پایه چند نوع مصاحبه قرار دارد. این مصاحبه‌ها به درک افق دید کودکان و نوجوانان و مقایسه آن‌ها با هم کمک می‌کند. در این پژوهش، روش گفت‌وگو با گروه اسمی (Focus group interview) گفت‌وگو با نوجوانان را در بردارد و اطلاعات لازم را فراهم می‌نماید. این گفت‌وگو بر پایه گفت‌وگو با شش تا دوازده نفر و با حضور مصاحبه‌گردان (Moderator) (میانجی/نگارنده) انجام شده است (بنگرید به Bernard 179: 2011). در این نوع مصاحبه، موضوع باید میان افراد مشترک باشد که موضوع مورد بحث، رمان نوجوانان در زبان فارسی است. این‌گونه از مصاحبه‌ها به مردم‌شناسی کاربردی تعلق دارد (Ferraro and Andreatta 2008: 107-108) و با توجه به اینکه این تحقیق به دنبال نتایج و راهکارهای عملی است، این‌گونه از مصاحبه‌ها مورد استفاده قرار خواهند گرفت. از سوی دیگر مصاحبه با مطلعان و آگاهان کلیدی دربردارنده تکنیک‌های مصاحبه با مطلعان و آگاهان کلیدی رمان نوجوان است. این مصاحبه بر پایه رشته مردم‌شناسی، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاری با گروهی را در بردارد که دارای اطلاعات مهم درباره یک موضوع هستند و از جمله این مصاحبه‌ها در گفت‌وگو با مدیران و طراحان پروژه‌ها به کار می‌آید (Diem and Moyer 2004: 94). به واقع گفت‌وگو با مطلعان کلیدی، آگاهی‌های حرفه‌ای و دانش تخصصی مربوط به یک موضوع را در بردارد (Wholey and other 2004: 72).

رویکرد و روش‌شناسی ادبی این تحقیق بر پایه تحلیل محتوا (Content analysis) قرار دارد که عناصر سازنده متن ادبی را طبقه‌بندی می‌کند. در این پژوهش تحلیل روایت به عنوان روش بررسی ادبی مورد استفاده قرار می‌گیرد (درباره این روش همچنین بنگرید به Coing 2008: 16). روش تحلیل روایت با بررسی الگوی روایت، گسترش رشد شخصیت‌ها، نمادپردازی، میان‌متنیت و کارکرد ساخت، توضیح می‌دهد که نویسنده متن ادبی چه کاری انجام داده است. در این رویکرد، ساختار روایت، ارتباط آن با بافت و عناصر ادبی موجود روایت به بحث نهاده می‌شوند (Ibid: 18). در این تحقیق به‌ویژه ساختار رمان بر پایه دیدگاه‌ها و روش گرارد جاننت (Gérard Genette) (۱۹۸۳) بررسی می‌گردد که در آن عناصری چون گرامر روایت، منظر و افق دید روایت، راوی، عنصر جانشینی، تعدد نقش‌ها، اتفاقات و بن‌مایه‌ها مورد مطالعه واقع خواهند شد. در عین حال در این بخش علاوه بر بررسی رمان نوجوان، چند نمونه از موفق‌ترین رمان‌هایی که در زبان فارسی نگاه نوجوانان ایرانی را به خود جلب کرده تحلیل خواهند شد. این رمان‌ها از طریق گفت‌وگو با پاسخ‌گویان انتخاب شده‌اند.

در این پژوهش چارچوب نظری و مدل مفهومی با درک صدای گروه‌های خاموش به‌عنوان یک عنصر کلیدی در منظر اجتماعی صدا همراه است. از این‌رو این تحقیق نه تنها بر مفاهیم باختینی چند صدایی (بنگرید به Pollard, 2018)، هتروگلسیا و ... تأکید دارد، بلکه بر مفاهیمی کریستوایی نظیر بینامتنیت که بر عاملیت نوجوانان ایرانی تأکید می‌ورزد، پای می‌فشارد. (بنگرید به Foley 2020) که همزمان روش گفت‌وگویی پالی (بنگرید به Lee 2016) را مورد توجه قرار داده و از رویکرد و مدل مفهومی گادامر و یائوس بهره می‌برد. در بطن مفهوم‌پردازی گادامر و یائوس می‌توان توجه به مفهوم گفتگمانی صدا به مثابه عاملیت گروه‌های خاموش را مشاهده نمود (بنگرید به Gadamer 1980; Hize 2006: 263). در اینجا البته می‌توان از مفهوم گسست افق‌ها یا گسست-افق در خوانش تک‌صدایی امر مدرن یاد کرد که مدیون نظریه‌پردازی بارت است (حسن‌زاده ۱۴۰۲).

۴. زیبایی‌شناسی طغیان و صدای افقی

رابطه برابر میان نویسنده و خواننده، به‌گونه‌ای که مؤلف رمان نوجوان از رابطه‌ای سلسله‌مراتبی و هرمی دوری جسته و از کاربرد زبان نصیحت و پند و اندرز پرهیز نماید، مورد نظر نوجوانان در این مطالعه بوده است. آنان بر این باور هستند که چنانچه زبان و سبکی که مؤلف رمان نوجوان به‌کار می‌برد، مبتنی بر بیانی امری و عامرانه باشد، نه‌تنها مخاطبان نوجوان خود را از

دست می‌دهد که نوجوانان نعل وارونه زده و به عکس توصیه‌های او عمل می‌کنند. از این نظر تفاوت فضای برابر رمان با فضای سلسله‌مراتبی خانه، خانواده، مدرسه و.. در جذابیت‌رهایی نوجوان برای کشف حقایق زندگی و یافتن راه‌هایی خلاق در این مسیر است. به‌واقع سپهر فکری و فرهنگی و زیست‌جهان نوجوانان، بر پایه صدای افقی قرار دارد و نه صدای عمودی. ویکتور دلبیو ترنر از این تفاوت در تفاوت دو گروه ستاره و مرجع نام می‌برد (بنگرید به Turner 1988). در اینجا است که آگاهی نوجوان به سطح عاملیت او ارتقا می‌یابد. ترجیح صدای افقی در نگاه نوجوانان با عنصری دیگر یعنی چندصدایی بودن بیان‌های ادبی، هنری و فرهنگی مرتبط می‌شود. چندصدایی بودن و نسبی‌گرایی رمان نوجوان، دیگر معیار و سنگ محکی است که نوجوانان در افق انتظار خود از یک گونه ادبی ذکر می‌کنند. در تعریف گونه رمان نوجوان، یک عنصر مهم از این ژانر وجود قهرمانان نوجوان پسر و دختر در داستان رمان است. وجود قهرمانان همسن با خواننده نوجوان، امکان همذات‌پنداری و درک اخلاقی و تعاملی رمان را بیشتر فراهم می‌نماید. این قهرمانان در توصیف نوجوانان آنگاه ستودنی‌اند که جرات و شجاعت شنا کردن در خلاف جهت آب را داشته باشند. تعامل میان دو جنس دختران و پسران، آنان را علاقمند به دنیای یکدیگر (دنیای دخترانه و پسرانه) کرده و رمان و قهرمانان پسر یا دختر آن، فضایی برای آشنایی با دنیای جنس مخالف تلقی می‌شود. این نگاه در افق نوجوانان ایرانی بار دیگر محتوایی چندصدایی به تفسیر آنان از رمان می‌دهد. در پویایی افق انتظار نوجوانان ایرانی تقابل کودک/بزرگسال آن‌گونه که در آثار بهرنگی دیده می‌شود، مورد تأکید قرار ندارد. این نگاه عملاً هویت را با خرده روایت‌ها، چندصدایی و صدای افقی مرتبط می‌نماید (Hassazadeh 2010). کودکان/نوجوانان/جوانان هویت ملی و میراث فرهنگی خود را به شکلی چند صدایی تعریف می‌کنند. از نظر نوجوانان در این پژوهش مولف نباید دانای کل باشد. در درک نظام زیبایی‌شناختی نوجوانان از رمان نوجوان، عناصری چون اهمیت هیجان، ریسک‌پذیری، تأکید بر کنشوری و عاملیت نوجوانان، ایجاد امید، برابری جنسی، وجود قهرمان نوجوان از هر دو جنس و چندصدایی از انواع گوناگون آن، مورد تأکید بوده است. در اینجا می‌توان گفت، همچنان که در آیین‌های نوجوانان چون چهارشنبه‌سوری، نزدیکی آنان به قطب هیجانی بیشتر از قطب هنجاری بوده است (حسن‌زاده ۲۰۱۳)، در اینجا هم در ادبیات و رمان نوجوان، آنان نزدیکی خود به قطب هیجانی را به عنوان یک معیار مهم از فرهنگ نوجوانان ایرانی بیان می‌دارند. از این نظر مخالفت نوجوانان با نرم‌های بزرگسالان، یک وارونگی نمادین از نظم را دربر دارد و دارای بعدی هویتی و فرهنگی و نه سیاسی است (همان). به این ترتیب

می‌توان گفت، هیجان‌گرایی جز ویژگی‌های جهانی فرهنگ نوجوانان و جوانان است (همان). نوجوانی سنی است که در آن هیجان معیار درک زیبایی‌شناختی جهان است. اگر هویت در نزد بزرگسالان بیشتر بعدی هنجاری دارد، در نزد نوجوانان/جوانان بعدی هیجانی می‌یابد. در تحلیل افق انتظار نوجوانان ایرانی جنین نگاهی است که بر تعریف آنان از هویت تاثیر می‌نهد. در این مطالعه می‌توان از چندگونه هویتی از نگاه نوجوانان نام برد:

- خود/خود نزدیک: حوزه‌های فرهنگی موجود در یک استان؛

- خود/ خود دور: حوزه‌های فرهنگی سایر نقاط کشور؛

- دیگری نزدیک: کشورهای همسایه؛

- دیگری دور: کشورهای دیگر نقاط و مناطق جهان.

ویژگی هیجان‌گرایی نوجوانان به‌ویژه خود را در کوشش برای شناخت «دیگری» و «دگربودگی» نشان می‌دهد. از این‌رو جهان روایی که می‌خواهد نوجوان را با هر یک از سطوح چهارگانه میراث فرهنگی (خود، خود نزدیک، خود دور، دیگری نزدیک، دیگری دور) آشنا سازد، باید بتواند از نظام زیبایی‌شناسی موجود در افق انتظار نوجوان بهره‌مند شود.

نوجوانان مورد مطالعه در این پژوهش اگرچه علاقمند به خواندن رمان‌هایی هستند که در جهان روایی آن بتوان با میراث فرهنگی زادگاه/استان خود آشنا شد، اما تمایل فراوان خود را به شناخت سایر فرهنگ‌ها و میراث فرهنگی آنان در داخل و حتی خارج از کشور بیان می‌دارند. در اینجا می‌توان به این واقعیت مهم رسید که تنها با یک رویکرد ناسیونالیستی نمی‌توان به رمان نوجوان نظر دوخت. خود رازگشایی یک امر هستی‌شناختی است (Ekberg 2015: 24-26) و هویت را بیش از مرزهای ملی با مرزهای مفهومی برای نوجوانان مرتبط می‌سازد. از این نگاه است که در بطن نگاه نوجوانان به موضوع منظر میراثی (و جهان‌زیست‌های میراثی)، نگاهی میان‌فرهنگی و دیالوژیکال وجود دارد. افق انتظار نوجوانان مورد مطالعه در دو سطح زیبایی‌شناسی و تفسیر هرمنوتیک بر اهمیت میان‌فرهنگی بودن رمان تأکید می‌ورزد. یکی از دلایلی که نوجوانان علاوه بر شناخت خود، بر شناخت دیگری تأکید دارند وحدت اخلاقی آنان است. از این‌رو، تقابل خیر و شر محدود به جغرافیای خاصی نیست و عبور از نوجوانی به بزرگسالی در همه جای دنیا ما را با مسائلی کم و بیش شبیه به هم روبه‌رو می‌نماید، که جهان روایی واحدی را در رمان نوجوان خلق می‌کند. از نظر این نوجوانان، ایرانی یا خارجی بودن یک رمان مهم نیست، چرا که دنیای نوجوانان در همه جای جهان یکی است و

آنان با مسائل واحدی روبه‌رو هستند. از این نظر است که اقبال به آثاری چون هری پاتر (۱۴۰۱) و آن شرلی (۱۴۰۰) در همه جای جهان معنا می‌یابد. در اینجا است که می‌توان از فرهنگ نوجوانی به‌عنوان یک فرهنگ جهانی و از جهان‌گرایی خاص نوجوانان سخن گفت. (Hassanzadeh 2019).

بر اساس مصاحبه‌های صورت پذیرفته نوجوانان ایرانی چون بلوچ‌ها، عرب‌ها، کردها و گیلک‌ها معتقدند که مهم‌ترین گام یک فیلم یا رمان نوجوان موفق می‌باید از بین بردن کلیشه‌های منفی در مورد مناطق مختلف ایران و نقد تقلیل هویت قومی و محلی آنان به یک برچسب باشد. برای مثال نوجوانان بلوچ به اینکه بازنمایی تصویری منطقه/قوم/ناحیه آنان با قاجاق مواد مخدر در فیلم‌ها، سریال‌ها و رمان‌ها عجین شده است، اعتراض می‌کنند و تأکید می‌ورزند که سیستان و بلوچستان از خاستگاه‌های مهم فرهنگ و تمدن ایرانی و دارای میراث فرهنگی بسیار غنی در میان اقوام ایرانی چون شهر سوخته است. این نگاه نوجوانان بر سیاست بازنمایی فرهنگی در صنعت فرهنگ و اقتصاد آن معترض است. نوجوانان خوزستان نیز از تکرار زیاد روایت جنگ به‌عنوان تنها روایت از این استان با انتقاد یاد می‌کنند. آنان در این گفت‌وگوها مطرح می‌سازند که خوزستان مسائل فراوانی دارد که دور از نظر نویسندگان رمان و سازندگان فیلم‌ها مانده است و باید به دوره پساجنگ هم پرداخته شود. به این ترتیب پرداختن به دوره پساجنگ یکی از عناصر مهم افق انتظار نوجوانان خوزستانی است. نوجوانان گیلانی نیز خواستار بهبود تصویر مردم گیلان در فرهنگ عمومی و صنعت فرهنگ در برابر تصویر آنان در سینمای فیلم‌سازی قبل از انقلاب و جوک‌های موهن هستند. بر این اساس نوجوانان ایرانی مایل هستند که چنانچه قرار باشد در مورد منطقه آنان در اثری ادبی یا هنری سخن گفته شود، این آثار خالی از برچسب‌ها و داغ‌های منفی بوده و تصویری محترمانه از آنان را بازتاباند. آنان از تقلیل مضمون آثار ادبی و سینمایی به یک مضمون تکراری، به‌عنوان یک نقطه ضعف یاد می‌کنند. عناصر هویتی که به‌ویژه در محیط‌زیست مناطق مختلف ایران وجود دارد، مورد اشاره نوجوانان بوده است. نوجوانان خوزستان از عدم توجه به منظر طبیعی، میراثی و هویتی خود چون شوش، کارون و... گله دارند. نوجوانان کرد جای موسیقی و هنر شفاهی کردستان را در این آثار خالی می‌بینند و نوجوانان گیلک از تمسخر لهجه خود ناراضی‌اند. بر این مبنا سیاست بازنمایی فرهنگی و هویتی در صنعت فرهنگ و اقتصاد آن به ویژه در زمانی که نوجوانان مخاطب اثر ادبی یا هنری هستند، از تولید کلیشه‌های منفی می‌باید پرهیز نماید و حتی برعکس به اصلاح آن بپردازد. افق انتظار نوجوانان در این چشم‌انداز با نگاه برابری‌جویانه آنان و حفظ

شان انسانی گروه‌های مختلف عجین است. آنان خواستار برجسته شده عناصر فرهنگ و تمدن ایرانی در جغرافیای محلی خود هستند. برای مثال نوجوانان بلوچ مایل‌اند تا رمان یا فیلمی از مبارزه حمل (همل) بلوچ در دفاع از مرزهای ایران در برابر مهاجمان استعمارگر پرتغالی ساخته شود.

نوجوانان در این مطالعه با طرح شعاری و تبلیغی ارزش‌ها در آثار ادبی و هنری موافق نیستند و معتقدند این آثار می‌باید در جریان زندگی (Bruner 1986: 13; Hastrup and Hervik 2003) بر پایه تجربه زنده بازنمایی شود. در اینجا به شکلی کلاسیک، رابطه افق انتظار و تجربه زنده پدیدار می‌شود. از این زاویه، نوجوانان رمان را یک بیان فرهنگی از هویت فرهنگی-اجتماعی شمرده که باید از یکسو به افق انتظار عملی آنان پاسخ گوید و از سوی دیگر با تجربه زنده آنها در هم تند. خلق و ایجاد فضاهای گفت‌وگویی امکان تلفیق گستره‌ای متنوع از ترکیب-افق‌های زیر را می‌دهد:

- افق-ترکیب (Horizontverschmelzung/Fusion of horizons) نوجوانان-بزرگسالان (نویسندگان)؛

- افق-ترکیب جامعه محلی-جامعه ملی؛

- افق-ترکیب زنان (دختران)-مردان (پسران)؛

- افق-ترکیب جهان‌زیست‌های میراثی: میراث فرهنگی محلی-ملی-منطقه‌ای-جهانی؛

- افق-ترکیب گروه ستاره-گروه مرجع؛

- افق-ترکیب مصرف‌کنندگان و مخاطبان نوجوان-سیاستگذاران صنعت فرهنگ.

نکته دیگری که نوجوانان ایرانی در این مطالعه مطرح می‌سازند این است که ایران سرزمینی بسیار بزرگ است و سفر به نقاط مختلف آن برای نوجوانان ایرانی آسان نخواهد بود، در سال‌های اخیر هزینه سفر بسیار افزایش یافته است و خواندن یک رمان درباره یک نقطه از ایران ارزان‌تر از سفر به آن خواهد بود. با توجه به افزایش هزینه سفر و عدم امکان تحقق آن برای بسیاری از خانواده‌ها، رمان‌ها و فیلم‌ها می‌توانند به کمک نوجوانان آمده تا آنان یک سفر ادبی و ذهنی به نقاط مختلف را تجربه کنند. در این حالت سفر فرهنگی و ادبی به یک نقطه پیش از سفر واقعی و جغرافیایی رخ خواهد داد. این تجربه با الگوی قالب سفر فرهنگی در ایران همسو است (حسن‌زاده ۱۴۰۰). در افق انتظار نوجوانان ایرانی تألیف رمان نوجوان درباره مشاهیر

محلی آنان جایگاهی مهم دارد. بر اساس گفت‌وگوهای انجام شده، در این باره آنها تاکنون رمان نوجوانی را در دسترس نداشته‌اند.

تاکید دیگر نوجوانان در گفت‌وگوهای انجام شده بر رویکرد چندحسی در آثار ادبی و هنری بوده است. یکی از موضوعاتی که تاکنون در ایران به آن پرداخت نشده است، مفهوم منظر صدا (Soundscape/voice landscape) است که در آن می‌توان سنت‌ها را به مثابه فضای زندگی در نظر گرفت. منظر صدا به معنی انواع صداهای پایداری است که شکلی اورجینال (Original)، اصیل و خودجوش در فضای زندگی یک جامعه و گروه‌های مختلف آن دارد (Farina 2013; Bijsterveld 2013). این امر بعدی زیبایی‌شناختی به افق انتظار نوجوانان می‌بخشد. بر این مبنا نوجوانان ارزش بازنمایی زنده و چندحسی را نسبت به بازنمایی تک‌صدا و تک‌حسی بیان می‌دارند.

افق انتظار نوجوانان به‌واقع بعدی هرمنوتیک را در بردارد که با تفسیر فرهنگ به‌مثابه تبلوری از عاملیت همراه است. هر چه یک اثر ادبی یا هنری امکان بیشتری به یک نوجوان برای حضور در نقد، تفسیر و تولید معنا بدهد، او رابطه عمیق‌تری با آن پیدا می‌کند. گشودگی افق متن در برابر کنش تفسیری نوجوانان، اثر را به یک اثر چندصدایی تبدیل خواهد ساخت. از این حیث آثار پداگوژیک (Pedagogical) (رمان‌های پداگوژیک) و نصیحت‌گون که تک‌صدایی هستند، از دایره انتخاب این نوجوانان خارج می‌شوند. در اینجا با توجه به تنوع نوجوانان از نظر سکونتگاه، جغرافیا و اقلیم، حوزه فرهنگی و قشریندی اجتماعی با گونه‌ای از ترکیب افق‌ها روبه‌رو هستیم که بعدی همزمانی (Synchronic) دارد. در مورد فرهنگ نوجوانان این ترکیب-افق‌ها یکدیگر را نقض نمی‌کنند، بلکه تمایلی دیالوژیکال را برای هم‌نشینی نشان می‌دهند. در این چشم‌انداز افق انتظار از بعدی میان‌متنی، بین‌آیینی و چندصدایی بهره‌مند می‌شود. نوجوانان در این گفت‌وگوها بر مفهومی که به آن فرایند چند سوادی (Multiliteracy) گفته می‌شود نیز تأکید داشتند. آنچه چند سوادی نامیده می‌شود، آموزشی چند فرهنگی و متنوع را دربر دارد (Gunther 2009). نوجوانان در این گفت‌وگو اهمیت خودآگاهی میراثی را به‌عنوان یکی از نابع چندسوادی پذیرفته اما منابع آن را محدود به منابع متنی و از جمله کتب درسی نمی‌دانند. سواد میراثی (Literary heritage) امروزه یکی از وجوه کلیدی سواد چند فرهنگی است (Cope and Kalantzis 2016). به این دلیل رمان‌های نوجوان نیز می‌توانند نقشی مؤثر در چند سواد کردن نسل جدید ایفا کنند. نوجوانان دختر در این مطالعه معتقدند که رمان‌های نوجوان می‌توانند کلیشه‌های منفی در مورد دختران را چون جنس ضعیف و ناتوان از میان بردارند. به نظر

نوجوانان مذکور جهان خارج از خانه زیست‌جهان اصلی بلوغ اجتماعی نوجوانان است، اینکه آنان باید حال برخلاف دوران کودکی، در موقعیت‌های اجتماعی مختلف به‌تنهایی حضور پیدا کنند.

۵. افق انتظار و وارونگی نمادین نظم

مفهوم افق انتظار از سوی هانس رابرت یائوس (Hans Robert Jauss) مطرح شد و در زبان انگلیسی واژه horizon of expectation برابر با واژه آلمانی Erwartungshorizont است. این نظریه با رویکردی فلسفی، خود گونه‌ای از فهم نظام زیبایی‌شناختی پذیرش ادبی است. یائوس متأثر از گادامر و نظریه ترکیب افق‌های او، از آن دسته فیلسوفانی به شمار می‌رود که بنیان نظام نظری خود را بر گفت‌وگو استوار می‌سازد. اگرچه نگاه او با فیلسوفان دیگر گفت‌وگو چون باختین و کریستوا تفاوت‌هایی دارد، اما او در نظریه دیگر خود که به رابطه گفت‌وگویی پرسش و پاسخ می‌پردازد (Jauss 1989)، مجدداً توجه خود به گفت‌وگو را آشکار می‌سازد. به دیگر بیان، او تضاد کانتی سوژه و ابژه را چون باختین در درک جایگاه موقعیت و فضای گفت‌وگویی قابل حل می‌داند (Gardiner 2003: 343; Heasley 2020: 30-31). در عین حال افق انتظار در عبور از نسلی به نسل دیگر تغییر می‌کند و به این ترتیب نقش خواننده/مخاطب در این نظریه فلسفی از ادبیات در توسعه متن و افق‌های فهم و تفسیر آن شکلی تاریخی نیز به خود می‌گیرد (Nasir Uddin 2010: 5).

اما منظری که یک انسان‌شناس رو به سوی تولید فرم از جمله فرم‌های فرهنگی می‌گشاید با این نگاه فلسفی که به گفتمان مطالعات فرهنگی نزدیک است، تفاوت دارد. از این منظر بازیگران اجتماعی دارای عاملیت هستند و هر فرمی اعم از انسانی (بازیگر اجتماعی) و فرهنگی-اجتماعی (تولیدات و کنش‌های بازیگران اجتماعی) ماهیتی مستقل خواهد یافت. از این‌رو در منظری میان‌نسلی از این پژوهش، فرزندان راه پدران (و مادران) خود را دنبال نکرده و کمال فرم در رسیدن به تفاوت و استقلال ظاهر می‌شود. این همان نگاه آسیب‌شناختی الیاس را به ما نشان می‌دهد که در مفهوم‌پردازی گسست-پیوست دیده می‌شود (Elias 2000, 2007). اگرچه سوژه خود را در حوزه‌هایی شبیه به نسل پیشین تعریف می‌کند (پیوست) اما بدون شک در زمینه‌هایی مهم از هویت خویش از طریق عاملیت و خلق هنجارهای دلخواه خود (هنجارهای کودک/نوجوان/جوان بنیاد)، خویشتن را در تفاوت با نسل پیشین معرفی و تعریف می‌نماید (گسست). این فرایند تعادلی را به‌وجود می‌آورد که نوربرت الیاس از آن سخن

می‌گوید. صورت غیر متعادل و نقطه مقابل آن ذوب شدن کامل در نسل پیشین یا استقلال مطلق از آن است. از این منظر استقلال فرم برخلاف نظر زیمل نه تنها منفی نیست که مثبت است و آن را باید فرایندی طبیعی از رشد و کمال فرم دانست. کما اینکه بارت این امر را به متن ادبی گسترش می‌بخشد. کمال متن در استقلال آن از خالق خویش یعنی نویسنده و گشودگی در زمانی آن نسبت به تفسیر و معنای جدید است. برای مثال راز جاودانگی شعر حافظ در گشودگی افق متن او نسبت به تفسیرهای جدید در طی تاریخ ایران بوده است. افق متن رو به تفسیر، پیش از خواندن آن از سوی خواننده بسته است و این تفسیر است که منجر به گشایش افقی از معانی نهفته در اثر می‌گردد. زمانی که خواننده وارد گفت‌وگو با جهان قصه (Story world) در اثر می‌شود، رابطه متن و خواننده متولد می‌گردد و بعدی خودآگاهانه می‌باید (Bland 2013: 13). بررسی تطبیقی افق‌های انتظار در جامعه مخاطبان یک اثر می‌تواند فاصله زیبایی‌شناختی و از سوی دیگر فاصله تفسیری را در میان آنان آشکار سازد (Ibid). در حالی که جامعه به دلیل پویایی و تغییرات اجتماعی و فرهنگی خود دچار دگرگونی می‌شود، این تغییر در حوزه و نظام زیبایی‌شناختی و تفسیری یک اثر یک تغییر افق‌محور (Horizontal change) است (Humw 1999: 21-22). بوچر در تحلیل افق انتظار بر اهمیت این مفهوم پای می‌فشارد و می‌گوید: «نه تجربه‌ای بدون انتظار و نه انتظاری بدون تجربه وجود دارد.» (Boucher 2018: 14). چنانچه بر اساس نظر گادامر افق را کلیتی در نظر آوریم که دارای پویایی تاریخی و زمانی است، این تجربه زنده و زیسته در بستر و بافت اجتماعی است که می‌تواند گذشته را به حال وصل کند. به سخن دیگر امتداد تاریخی و زمانی هویت تنها بر پایه تجربه زیسته ممکن خواهد بود حال آنکه آنچه از دایره تجربه زیسته خارج می‌شود، از افق انتظار بیرون می‌رود.

در این چشم‌انداز افق انتظار بعدی گفتمانی به خود می‌گیرد، یعنی آیین و بازتاب‌دهنده سخنی دربردارنده تفسیر رویدادها، رخدادها و جهان پیرامون خواهد بود که دارای یک موضوع، سخن‌گو و مخاطب سخن است (Ibid: 15). در حالی که استقلال فرم و در اینجا متن از خالق و در اینجا نویسنده، فاصله‌ای را میان او و اثر به‌وجود می‌آورد، این فاصله از نگاه گادامر با کنش خلاقانه تفسیر پر می‌شود (Ibid: 16). افق‌هایی که با یکدیگر ترکیب می‌شوند، امکان گفت‌وگو درباره یک اثر را در سطوح گفتمانی مختلف فراهم می‌سازند. از نظر روش (Rush 1997: 79) ترکیب افق‌ها دو شکل اصلی را پیش روی ما می‌نهد: افق انتظار گشوده و افق انتظار بسته و محدود. این خود به خرده‌فرهنگی وابسته است که برای مثال می‌تواند اندازه متفاوتی از خودآگاهی هویتی و میراثی را پیش چشم ما قرار دهد. به هر حال تفسیر کنشی آزاد

است و اگرچه متأثر از توافق عام (Bridge principle) در بستر فضای عمومی و تعامل موجود در آن خواهد بود، اما می‌تواند به هنجار و عادت‌زدایی از نظام زیبایی‌شناختی ادبی و هنری دست یازد. از این‌روست که گاه خواننده به واژگون‌سازی نظام زیبایی‌شناختی یک اثر می‌پردازد و آن را با چالش روبه‌رو می‌سازد (Rush 1997: 79).

از سوی دیگر، میان نسل‌های مختلف می‌توان از افق‌های انتظار متفاوت سخن گفت. در پویایی تجربه زیبایی‌شناختی مخاطب، ژانر و سبک و فرم دلخواه صورتی متفاوت می‌گیرد. این امر یعنی فاصله زیبایی‌شناختی یا تفسیری می‌تواند یا افق انتظار را تأیید کرده یا به چالش بخواند (همان). بر این اساس در کنار گفتمان باید تأثیرپذیری افق از پارادایم را نیز مورد اشاره قرار داد. از این‌پنجره، گادامر افق را نه یک ابژه ایستا که یک سوژه پویا و به صورت یک پروسه می‌داند (Eberhard 2004: 84). از نگاه گادامر هر افق دارای یک موقعیت (Situation) است و از این‌رو بعد بافتی و انضمامی دارد. «موقعیت» به عنوان یکی از شاکله‌های اصلی شکل‌گیری افق، در حال شدن و تغییر است. افق از نگاه گادامر بعدی بین‌الذهانی (Intersubjectivity) دارد. باختین رابطه گفت‌گویی و دیالوژیکال را مطرح کرده و کریستوا که خود اندیشمندی باختینی است، از مفهوم بینامتنیت (Intertextuality) استفاده می‌کند (بنگرید به حسن‌زاده ۲۰۱۳). تمایل به گسست و جدایی از افق بزرگسالی که به‌ویژه در ارزش‌های گروه مرجع (پدر و مادر، معلم، مدیر و غیره) مشاهده می‌شود، زمانی مورد تأکید نوجوانان قرار دارد که آنان از سوی فرهنگ رسمی مورد فشار مضاعف قرار گرفته و افق انتظار آنان نادیده می‌ماند.

در طی گفت‌وگوهای انجام شده با نوجوانان در این کتاب برخی از رمان‌ها (فیلم‌ها و سریال‌ها) با نگاهی مثبت بارها از سوی آنان مورد اشاره قرار گرفت. در میان این آثار بیش از همه به هستی و زیبا صدایم کن (حسن‌زاده ۱۳۹۷)، ماهی سیاه کوچولو (بهرنگی ۱۴۰۲) و *الدور و کلاغ‌ها* (بهرنگی ۱۳۹۵)، *هری پاتر* (رولینگ ۱۴۰۱)، *آن شرلی* (مونتگمری ۱۴۰۰)، *شازده کوچولو* (دوسنت اگزوپری ۱۴۰۰)، *پیش از بستن چمدان* (کریم‌زاده ۱۳۹۸) و *وقتی مژی گم شد* (شاه‌آبادی ۱۳۹۸) اشاره شد. در این میان دختری به نام چهارشنبه (Mizzy 2019) بر اساس تحقیقی دیگر در میان نوجوانان ایرانی در سال ۱۴۰۱ انتخاب گردید (بنگرید به حسن‌زاده ۱۴۰۱). مروری بر همه آثار نام‌برده، ما را در همان آغاز با یک واقعیت روشن روبه‌رو می‌سازد: قهرمانان همه این آثار یک کودک/نوجوان به شمار می‌آیند. هستی دختری متفاوت از دخترانی دیگری در رمانی با همین نام است (حسن‌زاده ۱۳۸۹). ماهی سیاه کوچولو (بهرنگی ۱۴۰۲)، نیز برخلاف جریان آب شنا می‌کند و کودک/نوجوانی در سیمای یک ماهی در روایتی

افق انتظار نوجوانان ایرانی ... (علیرضا حسن‌زاده و سمیه کریمی) ۵۳

فابیل (Fable) است که چون هستی راهی متفاوت از بزرگسالان را انتخاب کرده است. در *الدوز* و *کلاغ‌ها* (بهرنگی ۱۳۹۵)، هم قهرمان اصلی داستان یک دختر و پسر کوچک هستند که در برابر دنیای ظالمانه بزرگسالان (پدر و نامادری الدوز) و یا ناتوانی آنها با وجود خوب بودنشان در مبارزه با شر و تحقق عدالت و خیر (پدر و مادر یاشار)، قرار دارند. *سازده کوچولو* (اگزویری)، هم یک کودک/نوجوان قهرمان است که به سفری کیهانی دست می‌زند. *هری پاتر* شاهکار رولینگ (۱۴۰۱) هم بر محور شخصیت جذاب کودک/نوجوانی به نام *هری پاتر* و دوستان هم‌سن و سالش شکل گرفته است (همان). آن شرلی (۱۴۰۰) نیز دختری یتیم است که حتی در ظاهر نیز با بقیه تفاوت دارد. دختری به نام چهارشنبه نیز داستان دختری متفاوت به نام *ونزدی* آدامز است (۱۳۷۹). بدین ترتیب در گام نخست متوجه چند عنصر مهم در بازخوانی داستان این روایت‌های محبوب در نزد نوجوانان می‌شویم:

۱. قهرمان داستان یک کودک/نوجوان است و منظر روایت به دنیای نوجوانان تعلق دارد.

۲. قهرمان داستان از سایر آدم‌ها متفاوت است.

۳. نگاه او به زندگی در چالش با بزرگسالان است.

۴. او نماد خیر است و باید با شر ستیز کند.

۵. کودک/نوجوان قهرمان اغلب یتیم است یا در محلی قرار دارد (خانه یا مدرسه و غیره) که در آن مادر (و پدر) غایب است.

ویژگی مشترک همه این قهرمانان کودک/نوجوان حرکت به بیرون از قلمرو خانه است. آنان در بیرون از خانه با خطر مواجه می‌شوند، خطری که باید با شجاعت، پاکدامنی، ایمان، خلاقیت و عاملیت خود بر آن غلبه کنند. تحقق نفس و رسیدن به بلوغ در نزد آنان با مرگ و زندگی و تولد دوباره بازنمایی و نمادپردازی می‌شود. این‌گونه است که نوجوانان به صورت قهرمان پسر یا دختر متولد می‌گردند. در رشد قهرمانان این داستان‌ها همچنان که پیشتر گفته شد غلبه بر شر بخشی ثابت و بن‌مایه‌ای کلیدی از پی‌رنگ داستان و حرکت در مسیر بلوغ و فردیت و کمال اخلاقی نوجوان است.

۶. نتیجه‌گیری

در این نوشتار، به بررسی افق انتظار نوجوانان و جوانان ایرانی در زمینه ادبی (رمان) پرداخته شد، چرا که رمان تجربه زنده را در یک جامعه و میان اعضای یک گروه اجتماعی بازمی‌تاباند.

این مقاله ماحصل گفت‌وگو با نوجوانان ایرانی پیرامون رمان‌ها بود که در سفر به جهان خارج از خانه؛ پدر و مادر به عنوان دو حامی اصلی نوجوانان غایب‌اند. در اینجا است که نوجوانان برای حفظ زندگی خود در برابر خطرهایی که حتی به صورت مرگ نمادپردازی می‌شود راهی جز کنشوری و عاملیت ندارند. غیبت مادر و پدر به هر دلیل چون مرگ و قتل آنان، یتیم بودن قهرمان، رفتن به مدرسه‌ای دور و غیره موقعیتی را به تصویر می‌کشد که پیوندی عمیق با فردیت و رشد هویت و بلوغ در نزد نوجوانان دارد. اگر دنیای بزرگسالان بر مبنای عقلانیت شکل می‌گیرد؛ دنیای نوجوانان بر اساس اتفاقات خارق‌عادت، رؤیا، هیجان، جادو و غیره ساخته می‌شود. حقایقی که از چشم عقل بزرگسالان دورمانده با چشم درون/قلب نوجوانان کشف می‌شود. این بعد از داستان‌های یاد شده به قهرمان نوجوان و دوستانش قدرت‌های متفاوت و غیرمادی می‌بخشد. مجموعه این گفت‌وگوها بر چندصدایی اثر، فقدان نقش دانای کل نویسنده، ترکیب افق‌ها، پذیرش هیجان و شورمندی به‌عنوان یک ارزش نوجوانانه، پذیرفتن فرهنگ نوجوانان به‌عنوان یک فرهنگ جهانی، وجود صدای افقی بجای صدای عمودی (برابری بجای سلسله مراتب)، از بین بردن کیشه‌های منفی درباره فرهنگ‌های محلی ایران و غیره اشاره داشتند. تمایل موجود در افق انتظار نوجوانان به ترکیب افق‌ها است اما در صورت ساختاری شدن مضاعف فرهنگ رسمی و فشار گروه مرجع، آنان بجای ترکیب افق‌ها به سمت گسست افق خود از گروه مرجع و فرهنگ رسمی سوق می‌یابند. نکته مهم دیگر در این میان گسترش بین‌آیینی (inter-rituality) و میان‌متنی (inter-textuality) نوجوانی به‌مثابه یک پارادایم به سه گستره کودکی و جوانی و بزرگسالی است. سیاستگذاری فرهنگی و نظم اجتماعی در چند دهه اخیر به‌گونه‌ای شکل گرفته است که ارزش‌ها و جهان‌بینی نوجوانی را به گستره‌های مذکور توسعه داده است. در این چشم‌انداز فاصله میان فرهنگ رسمی و غیررسمی بیشتر شده و وارونه‌سازی نمادین نرم‌های رسمی و دولت‌نهاد در زندگی اجتماعی مردم افزایش یافته است.

کتاب‌نامه

- بهرنگی، صمد، (۱۴۰۲)، ماهی سیاه کوچولو، تهران: عطر کاج.
بهرنگی، صمد، (۱۳۸۵)، قصه‌های صمد بهرنگی، تهران: آرمان خرد.
بهرنگی، صمد، (۱۳۹۵)، الدوز و کلاغ‌ها، تهران: جامعه‌دران.
پرنیان، محمد، (۱۳۴۹)، حسنگ کجایی، تهران: شرکت سهامی انتشار.
تواین، مارک، (۱۳۹۸)، هاکلبری فین، ترجمه مجسن سلیمانی، تهران: افق.

افق انتظار نوجوانان ایرانی ... (علیرضا حسن‌زاده و سمیه کریمی) ۵۵

- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۳۷۸)، «کودک، پیشاهنگ خیر»، گلچرخ، شماره ۲۱، صص، ۵۴-۵۸.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۳۸۱)، *افسانه زندگان*، تهران: مرکز بازشناسی ایران و اسلام.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۳۸۹)، هستی، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۳۹۵)، *کودکان و جهان افسانه*، تهران: افکار.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۴۰۰)، بررسی مردم‌شناختی نقش فراملی زبان فارسی در آیین زیارت مولانا در قونیه، تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۴۰۰)، *مطالعه مردم‌شناختی توسعه گردشگری در آذربایجان غربی*، تهران: پژوهشکده مردم‌شناسی.
- حسن‌زاده، علیرضا، (۱۴۰۱)، *افق انتظار و میراث فرهنگی در میان نوجوانان ایرانی*، تهران: پژوهشکده مردم‌شناسی.
- حسن‌زاده، فرهاد، (۱۳۹۷)، *زیبا صدایم کن*، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- حسن‌زاده، علیرضا (۱۴۰۲)، *کودکان و قصه‌های پریان*، تهران: چتر فیروزه.
- دوسنت آگروپری، آنتوان، (۱۴۰۰)، *نمایش‌نامه‌ی شازده کوچولو*، مترجم: محمد قاضی، تهران: قطره.
- دهقان سلماسی، راضیه، (۱۳۹۱)، *من و خارپشت و عروسکم*، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- دیکنز، چارلز، (۱۳۸۸)، *الیور توئیست*، یوسف قریب (مترجم)، تهران: گوتنبرگ.
- رحیمی، بهرام و سمیه کریمی، (۱۳۸۷)، *سیب‌های کابل شیرین است*، تهران: افکار و پژوهشکده مردم‌شناسی.
- رولینگ، جی کی، (۱۴۰۱)، *هری پاتر و شاهزاده دورگه ۱*، مترجم: ویدا اسلامی، تهران: کتابسرای تندیس.
- زندى فر، عاطفه و رحیم بدرفام، (۱۳۹۹)، *کودکان خیابان سیزدهم* (رویکرد چندجانبه به آسیب‌شناسی کودکان کار)، تهران: ابن‌سینا.
- ساری، فرشته، (۱۳۷۷)، *دخترک سه چشم*، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- سپهری، سهراب، (۱۳۸۹)، *کتاب مجموعه اشعار سهراب سپهری (هشت کتاب)*، تهران: آذینه گل مهر.
- شاه‌آبادی، حمیدرضا، (۱۳۹۸)، *وقتی مژی گم شد*، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- عبدالاهی، داریوش، (۱۳۴۸)، *هرزه گیاه ماجراجو*، تبریز: نوبل.
- عموزاده، خلیلی، فریدون، (۱۳۷۴)، *دو خرماى نارس*، تهران: انتشارات قدیانی.
- فرخزاد، فروغ، (۱۳۸۱)، *کتاب دیوان اشعار فروغ فرخزاد*، تهران: دنیای تمدن سبز.
- فره بشی، بهرام، (۱۳۹۷)، *کارنامه اردشیر بابکان: با متن پهلوی، آوانویسی، ترجمه فارسی و واژه‌نامه*، تهران: دانشگاه تهران.

- کریم زاده، مینو، (۱۳۹۸)، *پیش از بستن چمدان*، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- لیمینگ، دیوید آدامز، (۱۳۹۷)، *سفر دریایی قهرمان*، مترجم: علیرضا حسن زاده، عنایت‌الله مرادی روفچاهی، کتاب هنر شماره ۲۵، ۲۶، صص ۸۹-۸۴.
- مرادی کرمانی، هوشنگ، (۱۳۷۲)، *بچه‌های قالی‌باف خانه*، تهران: انتشارات سحاب.
- مونتگمری، ال، ام، (۱۴۰۰)، *انی شرلی کتاب اول*، مترجم: سارا قدیانی، تهران: انتشارات قدیانی.
- نوابی، یحیی، (۱۳۹۱)، *یادگار زیربان*، تهران: اساطیر.

- Amory, Patrick, (1997), *People and Identity in Ostrogothic Italy*, 489-554, Cambridge, New York: University Press.
- Bakhtin, Mikhail M, (1984). *Rabelais and His World*, Trans, Helene Iswolsky, Foreword by Krystyna Pomorska, Bloomington.: Indiana University Press.
- Bernard, H, Russell (2011), *Research Methods in Anthropology*, UK: Altamira Press.
- Berry, Laura C (1999), *The Child, the State, and the Victorian Novel*, London: University of Virginia Press.
- Bijsterveld, Karin, (2013), *Soundscape of urban past*, Berlin: Transcript verlag.
- Birx, H, James, (2006), *Encyclopedia of anthropology* volume 1 London: Sage publication.
- Bland, Janice, (2013), *Children's Literature and Learner Empowerment: Children and Teenagers in English Language Education*, London: A&C Black.
- Boucher, David, (2018), *Appropriating Hobbes: Legacies in Political, Legal, and International Thought*, Oxford: Oxford University Press.
- Bruner, E.M (1986), "Ethnography as Narrative", In Victor Witter Turner, Edward M, Bruner (eds.) *The Anthropology of Experience*, USA, Urbana and Chicago: University of Illinois Press, pp.139-156,
- Burner, Edward M, (1986), "Experience and its expressions" in Victor Witter Turner, Edward M, Bruner, (eds.), *The Anthropology of Experience*, Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Cadden, Mike (2011), " Genre as Nexus:the novel for children and young adults" in Shelby Wolf, Karen Coats, Patricia A, Enciso, Christine Jenkins (eds.) *Handbook of Research on Children's and Young Adult Literature*, New York: Routledge, pp, 302-312.
- Cart, Michael (2011), *Young Adult Literature: From Romance to Realism*, USA, Chicago: American Library Association.
- Coing, , (2008) *Writing And Selling The Young Adult Novel.*, Canada, Toronto: Writer's Digest Books.
- Cope, Bill and Mary Kalantzis, (2016), "the things you do to know: the introduction to the pedagogy of multiliteracies" in Cope, Bill and Mary Kalantzis (eds.), *A Pedagogy of Multiliteracies: Learning by Design*, Basingstoke: Springer Shop, pp, 1 -36.
- Diem, E, and Alwyn Moyer (2004), *Community Health Nursing: Making a Difference*, Toronto: Lippincott Williams & Wilkins, Canadian Scholars' Press.

- Eberhard, Philippe, (2004), *The Middle Voice in Gadamer's Hermeneutics: A Basic Interpretation with Some Theological Implications*, Tübingen: Mohr Siebeck.
- Ekberg, Jeremy, (2015), *The Myth of Identity in Modern Drama*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Elias, N, (2000), *The civilizing process: Sociogenetic and psychogenetic investigations* (Revised ed), Oxford: Blackwell,
- Elias, N, (2007), *Involvement and detachment* (The Collected Works of Norbert Elias, Vol, 8), Dublin: University College Dublin Press.
- Falk, Gerhard and Ursula A, Falk, (2005), *Youth culture as the generation gap*, New York: Algora publishing.
- Farina, Almo, (2013), *Soundscape Ecology: Principles, Patterns, Methods and Applications*, Berlin: Springer Science & Business Media.
- Ferraro, Gary P, and Susan Andreatta (2008), *Cultural Anthropology: An Applied Perspective*, US: Wadsworth Publishing.
- Foley, John. (2020), *The philosophy of Julia Kristeva*, Chicago: National Endowment for the humanities.
- Gardiner, Michael (2003), *Mikhail Bakhtin*, Volume 2, sage.
- Genette, Gérard (1983), *Narrative Discourse: An Essay in Method*, New York: Cornell University Press
- Goodenough, Elizabeth and Mark A, Heberle (1994) "introduction", in Goodenough, Elizabeth and Mark A, Heberle (eds.) *Infant Tongues: The Voice of the Child in Literature*, Detroit: Wayne State University Press, pp 1-15.
- Gunther, Dietz, (2009), *Multiculturalism, Interculturality and Diversity in Education*, Berlin: Waxmann Verlag.
- Hans-Georg Gadamer, (1980), *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*, P, Christopher Smith, tr, New Haven and London: Yale University Press, pp, 93-123.
- Hassanzadeh, Alireza, (2019), "Ritual of Peace and Friendship as the Intercultural Heritage in Norouz Region." *The International Journal of Critical Cultural Studies* 17 (2): 53-66, doi:10.18848/2327-0055/CGP/v17i02/53-66.
- Hassanzadeh, A., (2010), *The External Space as a Source of Pollution*.
- Hassanzadeh, A, (2013), *Rituality and Normativity*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hastrup, Kirsten and Peter Hervik, (2003), "Introduction", in Kirsten Hastrup, Peter Hervik (eds.), *Social Experience and Anthropological Knowledge*, New York: Routledge, pp, 1 -9.
- Hebidge, Dick (2001), "the function of subculture in Simon During" (ed.) *the cultural studies Reader*, London and New York: Rutledge, pp, 441-450,
- Heasley, Peter A, (2020), *Prophetic Polyphony: Allusion Criticism of Isa in 41,8-16.17-20; 43,1-7; 44,1-5 a Dialogical Approach*, New York: Mohr Siebeck.
- Hinze, Bradford, (2006), *Practices of dialogue in the Roman catholic church*, New York and London: Continuum.

- Hogn, Walter (2009), *Animals in Yong adult fiction*, Lanham: the Scare crowd Press.
- Hume, Robert D, and Evan Pugh, (1999), *Reconstructing Contexts: The Aims and Principles of Archaeo-historicism*, Oxford: Oxford University Press.
- Jauss, Hans Robert, (1989), *Question and Answer: Forms of Dialogic Understanding*, ed, and translated by Michael Hays, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Jessor, Richard (1977), *Problem Behavior and Psychological development: a Longitude story of youth*, New York: Academic Press.
- Kliger, Ilya (2011), *The Narrative Shape of Truth: Veridiction in Modern European Literature*, US: Pennsylvania: the Pennsylvania State University Press.
- Lee, Tisha, (2016), *Princesses, Dragons and Helicopter stories*, London and New York: Routledge.
- Leeming, David Adams, (1998), *Mythology: The Voyage of the Hero*, Oxford: Oxford University Press.
- Mizzy, Vic, 2019, *The Addams Family: Picture Bool*, Publisher: HarperCollins.
- Nasir Uddin, Qazi, 2010, *Horizon of Expectations: The Reception of Rabindranath Tagore in the United States and Britain*, Author House, (1913-41).
- Paley, Vivian Gussin, (2009a), *The Boy Who Would Be a Helicopter*, London: Harvard University Press.
- Paley, Vivian Gussin, (2009b), *The Kindness of Children*, London: Harvard University Press.
- Pattee, Amy, (2011), *Reading the Adolescent Romance: Sweet Valley High and the Popular Young Adult Romance Novel*, New York: Routledge.
- Pollard, Rachel, (2018), *Dialogue and Desire*, London and New York: Routledge.
- Rush, Ormond, (1997), *The Reception of Doctrine: An Appropriation of Hans Robert Jauss' Reception Aesthetics and Literary Hermeneutics*, Rome: Gregorian Biblical BookShop.
- Saricks, Joyce G, (2009), *The readers' Advisory Guide to genre fiction*, Chicago: American Library Association.
- Sonek, Kristof (2009), *Truth, Beauty, and Goodness in Biblical Narratives: A Hermeneutical Study of Genesis 21:1-21*, Germany, Berlin: Walter de Gruyter.
- Stockard, Janice E, and Evelyn Blackwood, (2010), *Cultural Anthropology: Mapping Cultures Across Space and Time, Loose-Leaf Version*, Boston: Cengage Learning.
- Thompson, Stith (1974), *The Folktale*, London: University of California Press.
- Turner, V.W (1988), *Anthropology of performance*, New York: PAJ publication.
- Wholey, S, Harry P, Hatry, Kathryn E, Newcomer 2004." planning and Designing of Evaluation", In Whole, Joseph S et.al (eds.) *Handbook of Practical Program Evaluation*, US, San Francisco: Jossey-Bass, pp.5-29.